

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ, 21. НОВЕМБРА 1901.

РОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 26.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења новоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

МУЗИКА И ПОЗОРИШТЕ У СУЛТАНОВИМ ДВОРИМА.

(Свршетак).

Султан, као страстан љубитељ музике, створио је себи нарочиту капелу самих хорнистâ, којој зацело нема равне. Члановите капеле имају са свим засебиту униформу, као гардисте, а живе у засебној касарни. Њима су додељени и музичари царских приватних капела, од прилике њих двадесет до двадесет и пет, затим певачи и глумци и други уметници. Та капела, која годишње стаје 100.000 фуната, дакле $2\frac{1}{2}$ милијона круна, састоји се из три стотине музичара, све сами синови виших и највиших званичника. Кад се одабирају, често више вреди протекција него ванредно музикално образовање. У тој капели добити места, највећа је срећа за свакога. Члановите капеле ангажовани су доживотно. С тога су у њој уз младе момке и часна стара господа. Сви скоро имају официрски чин до обрштара. Обично о концертима излазе њих седамдесет до осамдесет, јер се старији чланови морају јављати само у особитим приликама. Велика касарна треба уједно да буде и велика војничка музичка школа, али не одговара свом смеру. Нема ту строге организације, права програма, рационална образовања млађих снага. Ту се не зна, ко је управо музички шеф. Уз правога милитарнога команданта Сулејман-пашу, који је номиналан управник капеле, ма да о музici нема ни појма, има више музикалних паша, који један другом непријатељују и завиде, те не може да дође до корисна заједничког рада. Капела има прекрасну музичку библиотеку. Инструменти су јој изврсни немачки фабрикати. О одређену наставном плану, о подели младих музичара у особене разреде, о

промоцији у више шарже по заслуги — нема ни разговора. Ту пресуђује једино ћуд и протекција. Не држе се строги наставни часови. Месечно ипак буде једаред или дваред такозваних пробâ. Музичари морају бити свако вече приправни, да изађу пред султана да концертују. Често их султан зове свако вече а често их се не сети по читаве недеље, по читаве месеце. Правилне службе нема, само целога месеца, кад је рамазан, по правилу — не буде службе. Некад је та музичка капела свакако била примерна те достојна огромног трошка. То је била заслуга талијанског маестра Гватели-паше. Тада је сад частан старап на се одмара на златним ловорима, које му је дала милост четворице султана — Абдула Мецида, Абдула Азиса, Мурата и Абдула Хамида. Као учитељ већине царских принчева и принцеза улио је овима велику љубав према музici, која је у осами Јилдис-Кијоска постала елеменат весеља и живота. Он диригује само још о великим бајраму.

За Гватели-пашом није дошао један, него се о његово место отимају више музикалних паша. Један од њих, Француз, већ је и подлегао у борби о султанову милост и султанове новце, те је већ од неколико година са пуном платом стављен на расположење. Особиту је срећу имао Шпањолац Даранда паша; тада је пре неколико година протекцијом Мунир-паше дошао у султанове дворе, најкаро постао паша, те има годишње плате мал не четрдесет хиљада круна. При свем том се капела није дигла. Па ипак има у њој изврсних појединих снага, нарочито турских музи-

чара, у којих је сасвим особен дар за инструменте, у које се дува.

Музика је једина забава турског монарха. Тој љубави према музici приноси он највеће жртве, ту љубав преноси он и на саме музичаре, којима указује много оданости, интереса и сјајне мунифицијације. Али елементи, што долазе са стране, мисле више на свој цеп него на своју дужност,

и тако и сплеткаре непрестано. Погрешка је још и то, што су ти музичари слабо забављени. Није им дозвољено приређивати јавне концерте и никада им није слободно судовати, само у парском двору. Концертиовање пред критичном публиком зацело би дало живота учмалом апаратуром, те би се сам од себе дигао рад и целога кора и појединача.

ЖИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Шваља“, позоришна игра у четири чина, написао Лукијан Тривунов Бранковић.)

„Бранково Коло“ у Карловцима поче пре неки дан, први пут за ово својих шест и по година, доносити и глуме, исто тако и „Босанска Вила“ у Сарајеву, она — ако се не урачуна амо одломак из Цветићева „Кнеза Лазара“ у 12. броју од године 1889. и с руског дечја игра „У слободи“ од Јелисавете А. Љанунове у 13. и 14. броју ех 1900. — такођер први пут за шеснаест година, од како излази. У „Бранкову Колу“ се појављује „Оливера“, у „Босанској Вили“ „Циганче“, обое позоришне игре, обе у четири чина, обе од истог писца. Како нема илаузибилиних разлога, да човек сумња у оно, чим се много што шта „под видом чесноти“ у свету прокријумчари, а то је, да три пут Бог помаже, то се у исти мах са својим другама из белетристичних листова јавља на српској позорници и трећа, опет позоришна игра, опет у четири чина и опет од истог писца. Човек не мора ни јетко ни заједљиво бити расположен па да му упадне у очи та — што рекла браћа у Србији — случајност. Но хтети изводити из те случајности још и консеквенције, било би прерано, јер од три сестре — и „Циганче“ је женскога рода, дакле и у наимену случајност! — две су тек мало иромолије главу а само се једна приказала „с мисли и с персоном“. Е та, рецимо: трећа, сестра, то је „Шваља“, што у суботу 17. новембра б. г. пређе први пут преко позорнице, разуме се: обде у Новом Саду. Да ли је до сад још где била приказана, нема никада регистровано. Чује се до душе, да и српско-хрватске путничке

позоришне дружине имају на репертоару позоришних игара из пера Лукијана Тривунова Бранковића, али то се само чује, поуздано се не зна, као што се на пример поуздано зна, да је Лукијан Тривунов Бранковић поднео председништву овостраног српског народног позоришта до неких шест рукописа, да се оцене па евентуално и прикажу, пет без рефлексирања на тантријему а шести уза изречан захтев убијајенога постотка.

„Шваља“ је предмет извађен из грађанског живота. Оно до душе ту води неку реч и „Ђенерао“ и војни министар, али и Шилер за своју „Силетку и љубав“ изреком каже да је грађанска жалосна игра а у њој, као што је познато, долази уз проста свирача и својту му још и пресиденат у дворима немачког владара и син му мајор па и дворски маршал. Позорница је управо пола мања вароши у Србији а пола Београд. Генералица Веселиновићка у гостима је са својом ћерком Драгом у тој мањој вароши у Србији код своје сестре удове пуковниковиће Станићке. Крај те мање вароши су велике војничке вежбе а на њима је и генерал Веселиновић са своја два ађутанта, капетаном Ракићем и лајтнантом Искрићем. У тој мањој вароши живи и Искрићева мати од својих десет прстију. Искрић је незаконито дете и како још од старих Римљана остале, да само *mater certa est a pater est, quem partiae demonstrant*, то је Искрићева мати — ја је навлаши не зовем с писцем: Искрићка —, која нуције свог вёка није прославила, морала дуго и дуго руменети и кубурити, кад се син распитивао за свога оца. Као ваљана мати ишколовала је своје дете, начинила га човеком, па

како је и у незаконите деце као год и у законите срца и жудње, то се и у младога Рајка Искрића разбуки прва љубав, која одмах нађе и на одзив. Оком заче за милокрву Ћерку свога шефа а њено око запе за гиздавога ађутанта. Искрићева је мати вешта у свом послу, пуковниковица је препоручи својој сестри и ова долази до скромне шиваље, да је позове у Београд, да на лицу места скроји и сашије за њу укусну робу. У разговору дође реч и на генералова другог ађутанта — по рангу је капетан Ракић први — и ту генералица у звезде стане ковати шиваљина сина, „дајући јој разумети“, да она и њен Драгутин не би били од раскида, да јединицу своју удаду за тог „узорног момка“. Сад је ред на Искрићеву матер, да изађе с истином на среду. Генералица остаје при свом. У то ево и млађане Драге. Министрово дете љуби шиваљу у руку, јер гине за шиваљиним сином. Јавља се и син, исповеда се матери, но и она њему. Како је Лукијан Тривунов Бранковић, квалификујући своју „Шиваљу“ за позоришну, а никако за жалосну игру, већ у напред одао да ће бити, тако и буде. Незаконитост младога Искрића мора се по што по то санирати, а како је од три легитимације старих Римљана остала још само легитимација *per subsequens matrimonium*, то пре свега Искрићев отац мора бити и још жив и инокосан или бар удовац. Бранковић је узео ово последње. Здравко Рацковић — у објави стоји: богаташ, а *de facto* је посрнуо карташ — отац је и то законит недовршеном правнику и богослову ипре Младену и леполикој ако Бог да попадији Милици а незаконит Рајку Искрићу. Генерал ће дати кћер за Рајку а Рајко Драгин мираз свом очу, да се „ранжира“, ако Рацковић поправи зло те узме Рајкову матер. Рацковић је од прве речи готов на то. Искрићева се мати до душе мало цифра, но најзад пристаје и она и праштаја свом заводнику, те се све лепо сврши.

По скелету би човек помислио, да је то грађе доста, да се састави нешто солидно, што ће моћи публику позабавити за време, које модерни пре Рихарда Вагнера одредише за позоришни приказ. Но већ то, што је приказ почeo куд и камо после означенога рока, даље што су војници екsecутовали уз Јенкову „Косово-увертиру“ још и неку предугачку „Пролетњу

идилу“, и неку гавоту најмање пет пута поновили и најпосле се већ задували услед неке „Смесе од (?) српских песама“ без краја и конца, могло се видети, да ту треба попуњавати, јер ће се публика иначе морати вратити из позоришта још пре но што звонар у римокатоличкој цркви огласи, да је девет. Бадава је ту било и сплеткарење капетана Ракића, бадава Миличина опозиција против очине же-нидбе, бадава рефлексије њене и брата јој о ћувенијама — сам приказ није узео више од подруг саката. Грађе је дакле ту довољане, али је палир невежа.

Траже се и траже на све стране драмски оригинални. Ево их сад препоручује и „Бранково Коло“ и „Босанска Вила“. Морао је и референат у артистичком одсеку у управном одбору друштва за народно позориште предложити, да се покуша с оригиналним Лукијаном Тривуновом Бранковићем. И не каје се, што је то предложио. Бар се види јасно, како стојимо.

При подели улога неопростиво је било погрешено, Искрићева мати није за Марту Тодосићку. Тодосићка је ексцептентна комична баба, о том је дала већ довољно доказа. Трагичне емоције ускос се противе њеној уметничкој нарави. Овај неуспели експерименат шат увери управу о том. Иначе се за премијеру играло добро. Софија Вујићка је донела на позорницу гospodственост, Зорка Добриновићка милоту нежне женске душе а Даница Матејићка ђаволасту умиљатост ведре шиварице. С мушки се стране за гospodственост саставали Николић и Душановић, младићки пак жар заступали су врло добро Васиљевић и Матејић а Стојановић је антипатичној својој улози дао примерену боју.

Г.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.) У четвртак, 22. новембра (5. децембра), први пут: **„Као пиле у кучинама“**. Шала у 3 чина, написао И. И. Јаснићки, с руског превела Зорка Добриновићка.

У суботу, 24. новембра (7. децембра) први пут: **„Васантасена“**. Индијска драма у 5 чинова, од индијског краља Судраке, за позорницу прерадио Е. Пол.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

16. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. Ван претплате.

Вечерња представа за народ с обаљеним ценама.

У Новом Саду, у среду, 21. новембра (4. децембра) 1901:

ПРИБИСЛЯВ И БОЖАНА.

Историјска глума у 5 чинова, с певањем и играњем, написао Драг. Ј. Илић, музика од Д. Јенка.

Музичким збором управља: Иса Бајић. — Редитељ: Динић.

ОСОБЕ:

Прибислав, кнез Вагорски — Стојановић.
Драгош — — — — — Васиљевић.
Ратибор — — — — — Марковић.
Бујан — — — — — Виловац.
Звездан — — — — — Душановић.
Радослав, отац Прибислављев Лукић.
Бранибор, многобожачки свештеник — — — — — Ружић.
Царица над вилама бродаричама — — — — — Д. Спасићка.

Милунка } — — — — — К. Виловчевица.
Вита } виле бродарице Л. Вујичићева.
Борка } — — — — — М. Радошевићева.
Милена, мајка Драгошева — М. Тодосићева.
Божана, ћка Браниборова — М. Марковићка.
Радојка, њена другарица — С. Бакаловићка.
Кум — — — — — Николић.
Чаун — — — — — Бакаловић.
Први сват — — — — — Илкић.
Други сват — — — — — Стефановић.
Први судија — — — — — Динић.
Други судија — — — — — Ботић.

Народ, виле, судије добрих људи, сватови, хајдуци. Догађа се у IV. веку на острву Рујану међу полабским Словенима. I. чин: Шајка. II. чин: Лов. III. чин: Додола IV. чин: Сватови. V. чин: Суд добрих људи.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније петроварадинске свираче ове комаде: 1. Чермак: „Гарнизонски марш“. — 2. Росини: „Талијанка у Алгиру“. Увертира. — 3. Валдтајфел: „Долорес“. — 4. Дубек: „Весела је Србадија“. Парафраза. — 5. „Смеса српских песама“.

У четвртак, 22. новембра (5. децембра) први пут: „Као шиле у кучинама“. Комедија у 3 чина, написао И. И. Мјасницики, с руског превела Зорка Добриновићка.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића најдуже до 11 сах. пре подне.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак после 10 сахата.